

рр., його чисельність поступово підвищувалась і в останні роки стабілізувались на рівні 10-15 т. Контрольними науковими відловами (за відповідними методиками) встановлено поступове підвищення вилову судака: з 36 кг у 2005 р. – до 569 кг (1039 екз.) у 2009 р.

В уловах 2009 р. судак представлений особинами трьох-чотирьохрічного віку довжиною 35-42 см і масою 0,6-1,2 кг. Його вилов рівномірно розподілявся на весь порядок контрольних сіток. Найбільші улови припадали на сітки з вічком 36 мм (22% за чисельністю та 16% за вагою), 45 мм, відповідно, (23% та 26%), 55 мм (11% та 17%) та 70 мм (12% та 10%). Це свідчить про наявність у водоймі різновікових груп судака, що дозволяє здійснювати його промисел сітками з $a=50-55$ мм та сітками з $a=70-75$ мм. Контрольними уловами відмічено суттєве зростання чисельності цього виду, що створює сприятливі умови для його промислу та формування запасу популяції судака для подальшої його експлуатації.

Проведений у 2009 р. контрольний лов вказує на достатні умови нагулу судака в Дніпродзержинському водосховищі, особливо при високій чисельності тюльки, як основного кормового об'єкту цього виду.

Для стабілізації чисельності промислових видів риб, у тому числі й судака, РЛП «Нижньоворсклянський» повинен стати інкубатором, який постійно продукуватиме водні живі ресурси. Оскільки риба відноситься до вичерпних природних ресурсів, то регламентація її відлову є обов'язковою.

Ініційоване адміністрацією РЛП «Нижньоворсклянський» вилучення у 2009 р. понад 5 тис. га водного плеса в господарській зоні парку, яке раніше знаходилось під рибпромисловою експлуатацією, безумовно позитивно позначиться на чисельності промислових видів риб за рахунок відтворувальної здатності їх популяцій.

ДО ДИНАМІКИ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОЇ ІХТІОФАУНИ ДНІПРОДЗЕРЖИНСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА

Попельнюх В.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Дніпродзержинське водосховище відноситься до типу рівнинних водойм та розташоване в каскаді дніпровських водосховищ на середній течії Дніпра. Водосховище має ряд особливостей, зокрема: високі проточність та водообмін (18-20 разів на рік); великі мілководні зони, які закорчовані (залишки лісів у період створення водосховища) та заростають макрофітами; різкі добові коливання рівня води тощо.

Вода Дніпродзержинського водосховища відноситься до гідрокарбонатного класу групи кальцію, де концентрація гідрокарбонатів знаходиться у межах 183-220 мг/л, а концентрація іонів $Na + K$ становить від 4,0 до 27,3 мг/л та іонів Ca – 52,1-60,1 мг/л. Мінералізація води протягом вегетаційного періоду в середньому знаходилась у межах 287-342 мг/л. Слід відмітити, що при приблизно однаковому рівні мінералізації, в останні роки відбулась зміна складу основних іонів – вміст гідрокарбонатів і натрію знизився, кальцію – підвищився. Це вплинуло і на показник загальної твердості 3,3-3,9 мг-екв/л (проти 1,6-2,2 мг-екв/л у 2001 р.).

Величина водневого показника (рН) води змінювалась слабо 7,5-7,6, що відповідає слабо лужному середовищу. Вміст вільного аміаку в воді

не виходив за межі ГДК (0,05 мг/л) і складав 0,02-0,09 мг/л.

Матеріалом для даної публікації слугували дані, наведені у біологічному обґрунтованні прогнозу вилову водних ресурсів у Київському, Кіровоградському, Кременчуцькому, Дніпродзержинському, Каховському водосховищах та Дніпрово-Бузькій естуарній системі, робочих програмах з наукової тематики – «Вивчення механізмів функціонування біогеоценозів внутрішніх водних об'єктів України загальнодержавного значення» Інституту рибного господарства УААН. Крім того, нами проаналізовані журнали реєстрації відлову водних живих ресурсів користувачами на Дніпродзержинському водосховищі, у тому числі на території регіонального ландшафтного парку «Нижньоворсклянський».

Сучасна іхтіофауна Дніпродзержинського водосховища нараховує 35 видів. Серед них промислове значення має 18 видів. Основними об'єктами промислового рибальства є: лящ, плітка, щука, судак, плоскирка, сом, тюлька, верховодка та рослиноїдні риби, в меншій мірі – сазан, білізна, лин.

У зв'язку зі зміною екологічних умов після створення водосховища, з промислових уловів зникли представники літофільної іхтіофауни: головень, клепець, рибець, та пелагофільної групи – чехонь. Ці риби зустрічаються у водоймі поодинокі і суттєвого промислового значення не мають.

У виловах малька на водосховищі у 2003-2007 рр. зафіксовано 25 видів риб, які належать до 9 родин. За даними малькової зйомки, найвища ефективність нересту була зафіксована у 2003 р. і склала 2290 екз./0,1 га.

Якісний склад уловів молоді риб у цей період, як і у більшості водосховищ каскаду, характеризувався переважанням молоді малоцінних видів, частка яких склала 35,1%. У період аналізованих років спостерігалось поступове зниження чисельності молоді. Так, у 2007 р. вона склала 136,7 екз./0,1 га, але це спостерігалось за рахунок різкого зниження чисельності молоді малоцінних видів риб, тоді як серед промислових видів цього не відбулося.

На відміну від попередніх років, коли найбільша чисельність молоді спостерігалась у верхній частині водосховища, у 2007 р. це було відмічено в середній частині водосховища (територія РЛП «Нижньоворсклянський»), що свідчить про збільшення площ нагулу молоді, та більшому розвитку водної рослинності у прибережній частині. Виключно позитивну роль такого підвищення ми вбачаємо також у забороні проведення промислового лову в господарській зоні парку саме у 2007 р. До того ж з 2009 р. приблизно 5 тис. га водного плеса (мілководна частина ландшафтного парку), яке раніше використовувалось для промислу риби, відведено для любительського та спортивного рибальства.

Промислові улови риби у водосховищі протягом останніх трьох років, у цілому, стабілізувались на рівні 580-600 т, проте значні коливання вилову тюльки і верховодки, які мають техніко-екномічні підстави, спричиняють коливання загальної промислової рибопродуктивності, яка протягом 2001-2005 рр. змінювалась з 10,1 до 13,0 кг/га. У 2008 р. цей показник становив 11,2 кг/га, що відповідає середньому по каскаду водосховищ.

Враховуючи сучасний стан формування промислової іхтіомаси, та результати промислу, вилов риби на Дніпродзержинському водосховищі у 2010 р. може становити – крупночастикові види: щука – 20 т, сазан – 8 т, сом – 17 т, білізна – 3 т, в'язь – 2 т, головень – 1 т, берш – 1 т; дрібно

частикові види: окунь – 25 т, чехоня – 3 т, краснопірка – 14 т, карась сріблястий – 154 т, синець – 1 т, інший дрібний частик (лин, клеpecь, підуст, рибець) – 23 т, тюлька та верховодка – 500 т.

Всього ж на Дніпродзержинському водосховищі в 2010 р. улов риби може скласти 1293 т.

ПІЗНЬОЮРСЬКІ ПЕНТАКРИНІДИ

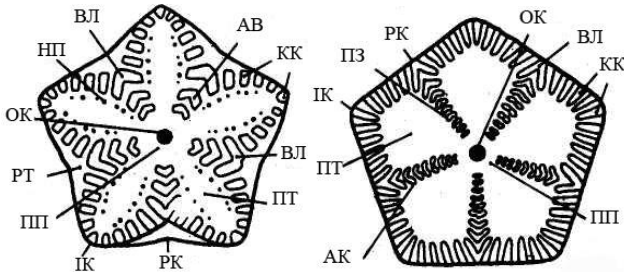
*Сердюк О.Г., Сердюк О.О.
Полтавський державний педагогічний університет*

В сучасний час серед післяпалеозойських криноїдей відомі представники семи рядів: Pentacrinida, Comatulida, Roveacrinida, Uintacrinida, Millericrinida, Bourgueticrinida і Cyrtocrinida. Можна без перебільшення сказати, що ряд пентакринід — основна група мезозойських і кайнозойських морських лілій. Вона об'єднує численних і широко відомих «пентакринусів».

Систематика пентакринід остаточно не розроблена. Є різні точки зору не тільки на власне систематичні побудови, але і на принципи, покладені в їх основу. Природно, що палеонтологам ближче і доступніше систематика, що заснована на особливостях будови скелету криноїдей. Тому орієнтиром в систематиці пентакринід було узагальнююче зведення "Основы палеонтологии" [4], використовувалися також роботи, присвячені систематиці окремих груп криноїдей [1, 2, 3].

Основою для написання статті послугували власні збори викопних решток криноїдей, в 1991 – 1997 роках, на території Канівського району та північно-західних околиць Донецького кряжу. Так як досліджений матеріал являє собою тривіальні види, ми в подальшому наводимо лише короткий опис зразків.

При палеонтологічних описах були використані наступні умовні позначення:

1

2

Рис. 1. Будова з'єднувальних поверхонь члеників: 1 – Isocrinus (п'ятикутна форма перерізу); 2 – Margocrinus (п'ятикутна форма перерізу).

АВ - адрадіальні валики, АК - адрадіальні кренелі, ВЛ - вилка, ІК - інтєррадіальний кут, КК - крайові кренелі, НП - невронні пори, ОК - осьовий канал, ПЗ - перегородчаста зона, ПП - приосьове поле, ПТ - петаля, РТ - радіальний трикутник, РК - радіальній кут.

Зображення члеників морських лілій виконані із застосуванням ска-